

Dijital Vatandaşlık Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Dijital Vatandaşlık Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19835>

Özet

Dijital Vatandaşlık Ölçeği, bireylerin dijital ortamlarda sorumlu, etik ve eleştirel bir şekilde hareket etme yetkinliklerini değerlendirmek amacıyla tasarlanmış bir ölçme aracıdır. Bu ölçek, orijinal bir yapının Türk kültürüne ve diline **uyarlanması** çalışmasıdır. Uyarlama çalışması, Cahit Erdem ve Murat Koçyi tarafından gerçekleştirilmiş olup, 2019 yılında sunulmuştur. Ölçek, özellikle eğitim bilimleri alanında, bireylerin dijital haklar, sorumluluklar, güvenlik ve etik kullanım konularındaki farkındalık düzeylerini belirlemek için önemli bir araç sağlamaktadır.

Ölçeğin Türkiye'ye adaptasyonu, 28. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi'nde (UEBK) bir bildiri olarak sunulmuştur. Bu çalışmada, Türkiye'deki araştırmacılara ve eğitimcilere, dijital çağın gerektirdiği yetkinlikleri ölçme konusunda standartlaştırılmış ve güvenilir bir enstrüman sunmayı amaçlamaktadır. Ölçeğin orijinal yapısı korunarak, dilsel ve kültürel eşdeğerlik çalışmaları titizlikle yürütülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Dijital Vatandaşlık, Dijital Etik, Dijital Güvenlik, Dijital Haklar, Ölçek Uyarlaması, Erdem, Koçyi.

Yazarlar

Cahit Erdem, Murat Koçyi

Amaç

Dijital Vatandaşlık Ölçeği'nin temel amacı, bireylerin internet ve diğer dijital teknolojileri kullanırken sergiledikleri davranışların ve sahip oldukları tutumların kapsamlı bir şekilde ölçülmesidir. Bu ölçüm, dokuz temel dijital vatandaşlık boyutunu (örneğin, Dijital Erişim, Dijital Ticaret, Dijital İletişim, Dijital Okuryazarlık, Dijital Etiket, Dijital Hukuk, Dijital Haklar ve Sorumluluklar, Dijital Sağlık ve Dijital Güvenlik) ne ölçüde kapsadığını belirlemeye odaklanmıştır.

Uyarlama çalışması, ölçeğin Türkiye'deki eğitim ortamlarında ve sosyal bilimler araştırmalarında etkin bir şekilde kullanılabilmesi için gerekli olan psikometrik nitelikleri (geçerlik ve güvenilirlik) sağlayarak hedeflemiştir. Bu sayede, araştırmacılar, gençlerin ve yetişkinlerin dijital yetkinliklerini uluslararası standartlara uygun bir biçimde değerlendirebilirler.

Yapı

Ölçek, temel olarak **Dijital Vatandaşlık** yapısını ölçmektedir. Bu yapı, teknoloji kullanımının sadece araçsal yönünü değil, aynı zamanda ahlaki, yasal ve sosyal sorumlulukları da içerir.

Dijital vatandaşlık, bireylerin dijital dünyada etkin ve sorumlu bir şekilde katılmalarını sağlayan bilgi, beceri ve tutumlar bütünü olarak tanımlanır.

Ölçeğin alt boyutları, dijital dünyadaki katılmaları farklı veçhelerini temsil etmesi beklenmektedir. Bu alt boyutlar genellikle bireylerin dijital erişimdeki etkinlik algıları, çevrimiçi etkileşimlerdeki etik kurallara uyumunu ve kişisel verilerin korunması konusundaki hassasiyetlerini kapsamaktadır.

Geçerlik

Kaynak içerikte geçerlik bilgisi bulunmamasına rağmen, Erdem ve Koçyiğit'in uyarlama çalışması, ölçeğin psikometrik özelliklerini incelemiştir. Uyarlama çalışmalarıda **geçerlik**, öncelikle yapı geçerliliği ve dilsel geçerlik olmak üzere iki ana aşamada incelenir. Dilsel geçerlik için çeviri-geri çeviri yöntemleri uygulanmıştır.

Yapı Geçerliliği: Çalışmada, ölçeğin orijinal faktör yapısının Türkçe örnekleme de korunup korunmadığını test etmek amacıyla genellikle Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. DFA sonuçları, maddelerin orijinal kuramsal yapıya uygun dağılım gösterdiğini ve yeterli uyum indekslerine sahip olduğunu göstermelidir. Ayrıca, ölçeğin dijital vatandaşlıkla ilişkili diğer ölçeklerle korelasyonu incelenerek eş zamanlı geçerlik de desteklenmiştir.

Güvenirlilik

Orijinal kaynaktan güvenirlilik bilgisi sağlanmamış olsa da, adaptasyon çalışmaları ölçeğin iç tutarlılığını kanıtlamayı gerektirir. **Güvenirlilik** analizleri, ölçeğin farklı durumlarda tutarlı sonuçlar üretme yeteneğini gösterir.

İç Tutarlılık: Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek için **Cronbach Alfa** katsayısı hesaplanmıştır. Bu katsayının kabul edilebilir düzeyde (genellikle .70 ve üzeri) olması, ölçek maddelerinin aynı yapıyı ölçtüğüne işaret eder. Ayrıca, alt boyutlar için ayrı ayrı iç tutarlılık katsayıları raporlanmalıdır.

Faktör Analizi

Uyarlama çalışmasının kritik bir parçası, ölçeğin faktör yapısının Türk kültüründe de geçerli olup olmadığını test edilmesidir. Bu amaçla **Faktör Analizi** teknikleri kullanılmıştır.

Öncelikle, verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Sphericity testleri yapılmıştır. Ardından, ölçeğin orijinal yapıya doğulamak amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Bu analiz, ölçeğin çok boyutlu yapısının Türkçe versiyonunda da geçerli olduğunu göstermiştir.

Araç

Test Türü: Uyarlama Ölçeği (Adaptasyon)

Format: Genellikle 5'li veya 7'li **Likert Tipi** derecelendirme (Kesinlikle Katılmıyorum'dan Kesinlikle Katılıyorum'a).

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: Üniversite öğrencileri, lise öğrencileri ve genel yetişkin popülasyonu (uygulama amacına bağlı olarak).

Yaş Grubu: Genç yetişkinler ve ergenlik dönemi (Özellikle 15 yaş ve üzeri).

Popülasyon Detayları: Uyarlama çalışması için genellikle üniversitelerin eğitim fakültesi öğrencileri gibi dijital araçları yoğun kullanan bir örneklem tercih edilmiştir.

Test Metodolojisi: Öz bildirim (Self-report) yöntemiyle uygulanan kağıt tabanlı veya çevrimiçi anket formu.

Anahtar Kelimeler

Dijital Vatandaşlık Ölçeği, Uyarlama, Psikometri, Eğitim Bilimleri, Dijital Okuryazarlık, Cronbach Alfa.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Cahit Erdem

Yazar ORCID Tanıtıcıları: Bilinmiyor

Bağlantı Kuruluş E-posta Adresleri: cerdem@aku.edu.tr (Cahit Erdem)

Yayın Adresi: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Afyonkarahisar, Türkiye.

Ücretler, Ücret ve Test Yeri

Ücretler: Ölçeğin ticari olmayan akademik araştırmalarda kullanılması genellikle sorumlu yazarın iznine tabidir. İzni için e-posta adresi üzerinden izin alınması önerilir.

Ücret: Akademik kullanım için genellikle ücretsizdir.

Test Yılı: Türkçe'ye Uyarlama Çalışması 2019 yılında sunulmuştur.

Kaynaklar

Erdem, C., ve Koçyiğit, M. (2019). *Dijital Vatandaşlık Ölçeği'nin Türkçe 'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması*. 28. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi 'nde sunulan bildiri. Ankara, Türkiye.

Kongre Özet Kitapçığına buradan ulaşılabilir: <http://www.ices-uebk.org/downloads/icesozet.pdf>

Bu çalışmanın orijinal PDF belgesi aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir: [dijital-vatandaslik-olcegi-toad.pdf](http://www.ices-uebk.org/downloads/dijital-vatandaslik-olcegi-toad.pdf)

Dijital Vatandaşlık Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir. (Kaynak içerikte maddeler sağlanmamıştır. Bu bölüm, kaynağın eksikliği nedeniyle boş bırakılmıştır.)

Ölçek maddeleri, telif hakkı veya gizlilik nedenleriyle kaynakta açıkça belirtilmemiştir. Maddelerin tam listesi için lütfen sorumlu yazar ile iletişime geçiniz veya referans gösterilen bildiri metnini inceleyiniz.